

Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики

**Матеріали
XVIII Міжнародної науково-практичної конференції**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»
АСОЦІАЦІЯ МОРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ
КОЛЕГІЯ ЮРИСТІВ З МОРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ

**«Морське право та менеджмент:
еволюція та сучасні виклики»**

Матеріали
XVIII Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса – 2025

УДК 341.225(082)

М432

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Навчально-наукового інституту морського права та менеджменту Національного університету «Одеська морська академія» від 27 травня 2025 р. (протокол № 10).

Редакційна колегія: Савінова Н.А., д.ю.н., с.н.с. (голова редколегії); Шемякін О.М., д.ю.н., проф.; Сотниченко Л.Л., д.е.н., проф.; Голубкова І.А., д.е.н., проф.; Доннікова І.А., д.ф.н., проф.; Вишневський В.Л., к.ю.н., доцент; Задоя І.І., к.ю.н., доцент; Степанов С.В., к.ю.н., доцент.

Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики: матеріали **М432** XVIII Міжнародної науково-практичної конференції НУОМА (25 квітня 2025 р.) – Одеса: НУОМА, 2025 – 215 с.

У збірник увійшли матеріали XVIII щорічної Міжнародної науково-практичної конференції «Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики», що відбулась в Національному університеті «Одеська морська академія» 25 квітня 2025 р.

Видання містить аналіз актуальних безпекових та організаційно-правових проблем в сфері використання Світового океану, морегосподарського комплексу та інфраструктури в сучасних умовах.

УДК 341.225(082)

© Національний університет «Одеська морська академія», 2025

© Асоціація морського права України, 2025

© Колегія юристів з морського права України, 2025

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	7
РОЗДІЛ І. МОРСЬКА БЕЗПЕКА	9
<i>Савінова Н.А.</i> ПОВОЄННІ КРОКИ НА СТАНОВЛЕННІ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	9
<i>Палько В.В.</i> СТРАТЕГІЯ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	14
<i>Барінов Д.А.</i> ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ЗАХОДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОРТІВ	18
<i>Рабомізо Д.В.</i> КЛАСИФІКАЦІЯ ДІЙ РФ ЩОДО НАПАДІВ НА ТОРГОВЕЛЬНІ СУДА І ПОРТОВУ ІНФРАСТРУКТУРУ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА	21
<i>Tuliakov V.O.</i> NAVIGATING CONTESTED WATERS: A LEGAL EXPLORATION OF UNCLOS, FRAGMENTATION, AND THE EXPANDING HORIZON OF HUMAN RIGHTS AT SEA	27
<i>Єфтені Н.М.</i> РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ІНТЕГРАЦІЇ	33
<i>Степанов С.В.</i> ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗ ТА ВИКЛИКІВ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	36
<i>Мезіна Л.В.</i> РОЗВИТОК МОРСЬКОГО БІЗНЕСУ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	40
<i>Примачова Н.М.</i> АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ ДО УМОВ ВІЙНИ	43
<i>Valuieva L.V.</i> TRANSIT SAFETY AND DATA EXCHANGE UNDER THE NCTS SYSTEM	47
<i>Ковбан А.В.</i> КОНСТИТУЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДНИК КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ	50
<i>Задоя І.І.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯК СКЛАДОВА МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ	53
<i>Балобанов О.О.</i> ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ МОРСЬКОГО СЮРВЕЮ	56
<i>Бондаренко К.В., Некрасов Д.С.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗАТРИМКИ СУДЕН	60

РОЗДІЛ I. МОРСЬКА БЕЗПЕКА

Савінова Н.А.,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник;
директор навчально-наукового інституту
морського права та менеджменту
Національного університету «одеська морська академія»*

ПОВОЄННІ КРОКИ НА СТАНОВЛЕННІ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Україна в повоєнний період має реалізувати комплекс політико-правових заходів для відновлення морської безпеки, що відповідає вимогам Угоди про асоціацію з ЄС та передбачена Морською доктриною України. Особливу увагу в цих діях має бути приділено інтеграції з євроатлантичними структурами та захисту інтересів у Південному регіоні.

У 2024 році Стратегія морської безпеки України [1] встановила що “Морська безпека України – захищеність національних інтересів України на морі від наявних та потенційних загроз, а також забезпечення сталого розвитку України як морської та річкової держави. Державна політика у сфері морської безпеки спрямована на захист людини і громадянина, суспільства та держави” (п. 3) та затвердила міжвідомчу координаційну раду з конкретними завданнями, спрямованими на забезпечення такої безпеки (п. 27).

Така стратегія ґрунтується на засадах (п. 12):

1) оборони та безпеки – “розвитку оборонних і безпекових морських спроможностей держави для стримування та відбиття збройної агресії проти України, мінімізації зовнішніх загроз та негативних впливів”;

2) стійкості – “здатності морського та річкового потенціалу держави адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз, що динамічно змінюються”;

3) розвитку – “розбудови, зміцнення і посилення морського та річкового потенціалу держави з метою надійного забезпечення національних інтересів та гарантування безпеки на морі”.

Тобто, стратегія морської безпеки, як характеристика стану, явище комплексне і включає всі аспекти не лише на рівні безпеки мілітаристичної, а й на рівнях економічної, екологічної (згідно зазначених вище положень Стратегія морської безпеки України). Це ж підтверджується змістом Морської доктрини України на період до 2035 року [2], яка позиціонує Україну як активного актора міжнародних морських відносин «в умовах радикальних змін геополітичної, воєнно-політичної та економічної обстановки у світі».

Євроінтеграційний рух нашої держави обумовлює необхідність бачення, крізь призму вказаних політико-правових документів, її майбутніх повоєнних

кроків з урахуванням настанов Європейського Союзу для морських держав, які Україна має виконати на обраному шляху.

Угода про асоціацію України з ЄС [3] передбачає гармонізацію морського законодавства з *acquis communautaire*, зокрема імплементацію Директиви ЄС 2014/89/EU:

- 1) в частині морського просторового планування [4], що включає:
 - розробка плану морського простору¹ з врахуванням сталого розвитку судноплавства, рибальства, туризму та офшорної енергетики;
 - використання інструментів Marine Knowledge 2020 для збору даних про стан морських екосистем;
- 2) в частині національної системи моніторингу риболовлі:
 - повну цифровізацію контролю через обов'язкове електронне декларування усіх уловів (включаючи аматорське рибальство) [5];
 - встановлення GPS-трекерів на судах (для човнів довжиною ≥ 12 м – до 2030 року) та введення систем відеоспостереження (CCTV) [5].

Водночас, в процесі євроінтеграції Україна зобов'язана реалізувати низку вимог Європейського Союзу, що стосуються приморської зони. Вони охоплюють екологічний, транспортний, економічний та управлінський аспекти й спрямовані на гармонізацію українського законодавства з європейським *acquis communautaire*.

До таких вимог належать:

1) Імплементація Директиви ЄС щодо морського просторового планування (2014/89/EU) що передбачає необхідність забезпечити сталий розвиток приморських регіонів, збалансоване використання морських ресурсів, запобігання конфліктам між різними видами діяльності (судноплавство, рибальство, туризм, енергетика тощо) [6, 7] та забезпечити впровадження інтегрованого управління прибережними зонами з урахуванням екологічних, соціальних і економічних цілей [7, 8].

2) Виконання Директиви про морську стратегію (2008/56/EC), яка передбачає захист морських екосистем, зменшення забруднення, збереження біорізноманіття, моніторинг стану морського середовища [6, 9] та запобігання та усунення наслідків забруднення, зокрема пластиком та іншими відходами [9].

3) Розвиток інфраструктури та транспортних мереж, що включатиме оновлення національної транспортної стратегії відповідно до стандартів ЄС, інтеграція у європейську транспортну мережу TEN-T [10] та гармонізація законодавства в сфері міжнародного морського транспорту, підготовка до аудиту Міжнародної морської організації (ІМО) [10].

4) Підтримка регіонального розвитку та децентралізація поширюється на розширення повноважень місцевих органів влади в управлінні приморськими регіонами, підтримка локальних ініціатив, стимулювання наукових досліджень та інновацій [8] із залученням місцевих органів влади до реалізації проєктів у рамках Європейського зеленого курсу (European Green Deal) [9].

¹ Приклад Великої Британії за посиланням URL: <https://www.legislation.gov.uk/eudr/2014/89>

5) Забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку, яке включає контроль за забрудненням Чорного моря, зменшення пластикових відходів, розширення програм моніторингу та розвиток зеленої економіки, підтримка сталого туризму, захист підводної спадщини [6, 9].

6) Міжнародне співробітництво України в морській сфері має полягати в участі у спільних програмах з країнами Чорноморського регіону та координація заходів у рамках Загальної морської програми Чорного моря (Common Maritime Agenda) [6] та обміні найкращими практиками, спільному моніторингу довкілля та впровадженні інноваційних транспортних систем [7].

То ж, можна констатувати, що основні напрямки повоєнної морської безпеки сьогодні умовно можна поділити на три стратегічні напрямки:

1. *Зміцнення морської безпеки та обороноздатності;*
2. *Інтеграція з євроатлантичними стандартами;*
3. *Сталий розвиток та екологічна безпека.*

Ці напрями взаємопов'язані й спрямовані на трансформацію України в сучасну морську державу з ефективними механізмами безпеки, інтегрованими в європейський простір та орієнтованими на екологічний баланс.

Водночас, морська безпека перебуває в тісному зв'язку з соціальною політикою прибережних регіонів, стабільність першої безпосередньо залежить від другої, адже роль населення саме таких регіонів в реалізації морських політико-правових рухів держави є ключовим. З розумінням цього, соціальна політика прибережних регіонів України має формуватися з урахуванням їхнього стратегічного значення, особливостей економічного, екологічного та безпекового середовища, а також вимог європейської інтеграції.

Базовим політико-правовим документом на цьому шляху є Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (2019) [11], цілями якої є забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина. Цей документ базується на Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» A/RES/70/1 [12].

Проте, основні соціально-економічні кроки держави в цій площині були визначені ще у проекті Стратегії сталого розвитку України, яка була розроблена українськими експертами за підтримки Програми розвитку ООН в Україні та Глобального екологічного фонду в рамках проекту "Інтеграція положень Конвенцій Ріо в національну політику України" та плану дій у 2017 році [13] саме на основі Резолюції A/RES/70/1 [12].

Виходячи зі змісту вказаних документів, на соціально-економічному рівні мають бути застосовані наступні кроки, які безпосередньо впливатимуть на стан морської безпеки в розумінні її як безпечного розвитку України як морської держави:

1) *підвищення якості життя населення приморських регіонів* через забезпечення гідних умов праці, доступу до освіти, охорони здоров'я, житла та соціальних послуг, з особливою увагою до вразливих груп населення;

2) *сприяння зайнятості та розвитку людського потенціалу приморських регіонів* шляхом стимулювання підприємницької активності, легалізації зайнятості, розвитку сучасних професій, особливо у сферах, пов'язаних із морською економікою, туризмом, транспортом, рибальством та екологічними технологіями;

3) *децентралізація та розширення повноважень місцевих громад* для ефективного управління соціальними, економічними й екологічними процесами, залучення місцевих органів до розробки та реалізації соціальних програм, підтримки локальних ініціатив і транскордонного співробітництва;

4) *підвищення соціальної відповідальності морського та прибережного бізнесу* через стимулювання підприємств до впровадження стандартів соціальної відповідальності, підвищення фінансової дисципліни, створення нових робочих місць, підтримки соціальної інфраструктури та місцевих громад;

5) *забезпечення соціальної справедливості та зменшення регіональної диференціації за рівнем доходів*, доступу до соціальних благ, шляхом адресної підтримки малозабезпечених верств, розвитку системи соціального захисту та впровадження механізмів гарантованого мінімального доходу;

6) *підтримка екологічної безпеки та сталого розвитку приморських регіонів* в частині інтеграція екологічних стандартів у соціальні програми, розвиток екологічної освіти та культури, залучення громадськості до моніторингу та збереження морського й прибережного середовища;

7) *розвиток інфраструктури та соціальних сервісів* через інвестування у транспорт, комунальні послуги, цифрову інфраструктуру для підвищення доступності та якості соціальних послуг у прибережних регіонах.

Список використаних джерел:

1. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 липня 2024 року Про Стратегію морської безпеки України, введена в дію Указом Президента України від 17 липня 2024 року № 468/2024. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/6935.html?PRINT>

2. Постанова Кабінету міністрів України Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року від 7 жовтня 2009 р. № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text>

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. 27.06.2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

4. Directive 2014/89/EU of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 establishing a framework for maritime spatial planning. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/89/oj/eng>

5. Parliament approves new EU fisheries control rules. European Parliament News. 17-10-2023. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231013IPR07124/parliament-approves-new-eu-fisheries-control-rules>
6. Ukraine takes over the coordination of the Common Maritime Agenda for the Black Sea for 2025. URL: <https://black-sea-maritime-agenda.ec.europa.eu/ukraine-takes-over-coordination-common-maritime-agenda-black-sea-2025>
7. Sustainable sea planning for the future: EU supports maritime spatial planning in the Black Sea. URL: https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/news/sustainable-sea-planning-future-eu-supports-maritime-spatial-planning-black-sea-2021-08-31_en
8. Kuznietsov S., Viktoriia Vladyshevska V. Coastal Regions of Ukraine: Governance Transformation amid the Russian Invasion. LEX PORTUS VOL 9 ISS 1 2023. P. 37-49. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/aab9/bda8960648cb3aca3d5c2ec98743e0533c52.pdf>
9. European Green Deal 15 April 2021. Mission of Ukraine to the European Union. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>
10. Infrastructure development and European integration. The Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine. URL: <https://mtu.gov.ua/en/content/rozvitok-infrastrukturi-ta-evrointegraciya.html>
11. Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
12. Резолюція Генеральної асамблеї ООН A/RES/70/1 Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. 21/06/2015/ URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Agenda2030_UA.pdf
13. Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf